

Damherten in en rond Oranjezon

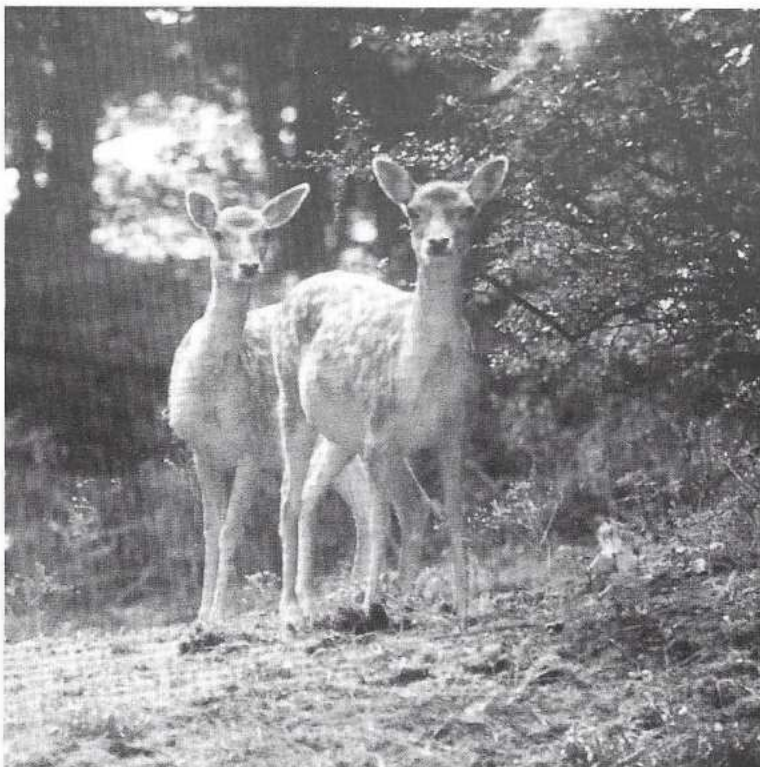
RICHARD STRUIJK

Wellicht is het u wel eens vergaan als mij. Terugkerend van een wat uit de hand gelopen vergadering plotseling enkele schimmen op de donkere, door de koplampen verlichte weg. Je trapt op de rem. Ze verdwijnen in het duister om eensklaps terug te keren. Met de schrik nog in de benen vraag je je af: reeën of herten?

Wanneer deze gebeurtenis zich afspeelde tussen Vrouwenpolder en Domburg op Walcheren is de kans groot, dat het om Damherten gaat. Deze streek mag zich verheugen in het bezit te zijn van de enige, in het wild levende damhertpopulatie van Nederland.

Damherten waren vóór de ijstijden inheems. Nadat deze diersoort door het landijs was teruggedrongen tot in Klein-Azië, zijn ze langs natuurlijke weg echter niet meer teruggekeerd. Het zijn de Phoeniciërs geweest, die ze naar de landen van de Middellandse Zee hebben gebracht. In hoeverre de Romeinen een rol speelden bij de verbreiding tot in onze streken, laat zich alleen maar raden. Zeker is wel dat Prins Maurits grote aantallen in de duinen bij Den Haag liet rondlopen ten behoeve van de jacht. Tegenwoordig verblijven Damherten alleen maar in afgerasterde terreinen zoals het Kroondomein en het Deelerwoud.

Damherten houden zich vaak in in duinvalleien en bossen (foto: Richard Struijk).

Gevlucht voor het water

Naar alle waarschijnlijkheid zijn de dieren, die thans min of meer vrij in de duinen en bossen leven, afkomstig van het landgoed "Overduin" (Oostkapelle). De Damherten van dit landgoed werden bij de komst van het water op 18 oktober '44 in vrijheid gesteld, zodat ze zich in de hoger gelegen bossen en in de duinen in veiligheid konden brengen.

Aanvankelijk lag hun domein tussen Vrouwenpolder en het pompstation. Eerst in de zestiger jaren verplaatsten ze zich meer en meer in Westelijke richting met name tot het gebied, dat de naam van "Sluijtershoek" draagt. Dit is gelegen nabij de Vroonweg.

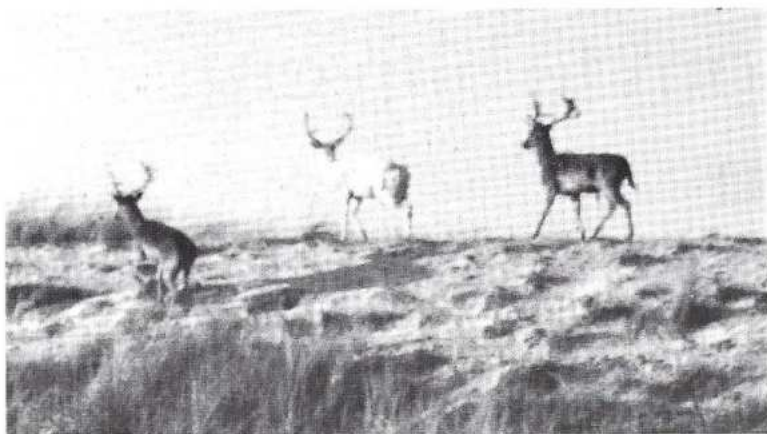
Schade aan tuinderijen

Wie denkt, dat de thans vrijlevende Damherten door alle bewoners van Oostkapelle met gejuich werden begroet, vergist zich deerlijk. Zo vertelde de vroegere burgemeester, de heer F.G. Sprenger, me dat hij op zekere dag door tuinder Geerse werd geroepen. "Nou moest de burgemeester toch maar eens naar z'n andijvie komen kijken". Inderdaad waren er enkele vraatplekken te zien, maar veel erger was, dat de dieren zich kennelijk ter ruste hadden begeven op de malse groenten.

Er bevonden zich destijds meerdere kleine tuinderijen in de omgeving, die op gezette tijden door de herten werden bezocht. Georganiseerd afschot vond niet plaats. Daar diverse lieden echter in het bezit waren van Duitse geweren, zal ongetwijfeld wel eens een hert zijn gesneuveld. Het illegale wapenbezit werd evenwel door de autoriteiten snel aangepakt en de herten kregen ruim baan. Ze werden zelfs door de toenmalige jachtkombinatie een handje geholpen. Tegen het advies van de heer Sprenger in werd toch een Damhertbok uitgezet. Inmiddels zijn we er wel van overtuigd dat de populatie geen gevolg heeft gegeven aan het door de heer Sprenger uitgebrachte advies: "Laat die populatie nou toch uitsterven. We krijgen er gedonder mee". Vast staat, dat de tuinders allemaal zijn verdwenen, maar de Damherten niet. Nog lang niet!

Geiten in het duin?

Die eerste ontmoeting, februari '62, zal ik nooit meer vergeten. Wandelend in de richting Vrouwenpolder zag ik op vrij grote afstand enkele witte gedaanten over de duintoppen "zweven". Aangezien ik ook toen niet in spoken geloofde, wenste ik een confrontatie niet uit de weg te gaan. Tot m'n verbazing stond ik enige tijd later oog in oog met dieren, die wel iets van geiten weg hadden. Witte dan wel te verstaan. Daar geiten vroeger veel in de duinen gehouden werden als zijnde "koeien der armen", twijfelde ik geen ogenblik. Bij nader inzien bleken

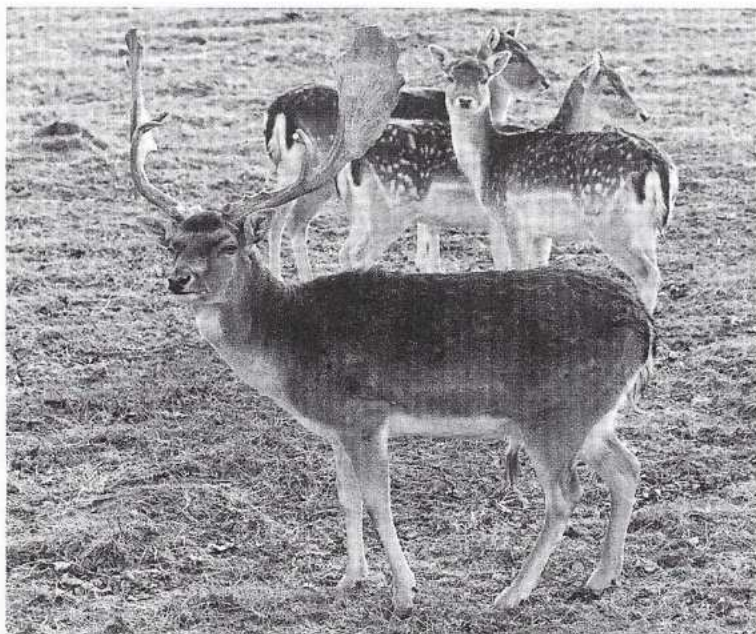
Bruine en witte Damherten (bokken) in de zeereep (foto: Richard Struijk).

het echter Damherten te zijn. Navraag bij m'n buurvrouw, in de duinen geboren en getogen, leverde een schat aan informatie op. Er liepen inderdaad witte exemplaren rond. Later ontdekte ik er in vele tinten, variërend van het normale bruin-wit gevlekte patroon tot donkerbruin en zwart. In die dagen ervoer ik de waarde van een schutkleur. Heel dikwijls ontdekte ik de herten, door de aanwezigheid van één of meer witte exemplaren. Verschillende keren kwam ik bij het bekijken van gemaakte dia's tot de konklusie, dat er zich donkergekleurde tussen de struiken hadden bevonden, die aan m'n waarneming waren ontsnapt. In eerste instantie denkt men bij het zien van dergelijke witte dieren aan albino's. Daarvan is echter geen sprake. De kleuren van Damherten zijn een gevolg van domesticatie, een fokken en opkweken door de mens; vandaar de variatie in kleuren. Opvallend is daarbij, dat een wit hert met een geelkleurige vacht wordt geboren.

Vóórkomen en aantallen

Zoals dikwijls het geval, worden ook ten aanzien van het aantal herten overdreven schattingen gemaakt. Zo waren er, die me destijds toefluisterden, dat het wel om zo'n 75 dieren zou gaan. Misschien was de wens de vader van de gedachte. Vanaf onze komst naar Oostkapelle in '61 heb ik ze vrij nauwkeurig gevolgd, gefotografeerd en gefilmd. Mijn

Damherten (foto: Fred Hess)

konklusie was, dat we te doen hadden met een populatie van 25 tot 30 stuks.

Zo af en toe trof ik een kadaver in de duinen aan. Soms een compleet skelet van een dier, dat al geheel was verteerd. Veel slachtoffers vielen in de extreem strenge winter van '62-'63. In de periode tussen januari en april stierven er tenminste 7 herten, terwijl het totaal aantal slachtoffers ongeveer 10 bedroeg. Algehele uitputting zal ongetwijfeld tot hun dood hebben geleid. In dit geval kan gerust gesproken worden van een natuurlijke selectie, waarvan de oudste en zwakste dieren het slachtoffer werden. Geen mens kan dit verbeteren. Het huidige aantal bedraagt hoogstens 15 stuks, maar zeker weet je het natuurlijk nooit.

De jachtkombinatie schiet jaarlijks één of twee exemplaren af met toestemming van het Ministerie. Of dit noodzakelijk is waag ik, gezien m'n ervaringen uit het verleden, te betwijfelen. Elke populatie stabiliseert zich en er treden reguleringsmechanismen in werking, die geboortetremmend werken. Door steeds dieren weg te nemen blijft de groei erin zitten. Maar misschien wil men dat ook?

Vluchtige ontmoetingen

Hoewel de dieren aanvankelijk erg tam waren, hebben ze zich tot vrij schuwe en uiterst waakzame dieren ontwikkeld, die de wandelaar snel in het vizier krijgen. In tegenstelling tot dat van Reeën en Edelherten is hun gezichtsvermogen buitengewoon scherp. Ook al sta je doodstil tussen bomen en struiken, de dieren hebben je in de gaten. Al gauw verwijderen ze zich om na enige tientallen meters pas op de plaats te maken. Ze draaien zich om en staren de indringer aan. Dan ineens sprinten ze weg. Meestal blijft het contact beperkt tot vluchtige ontmoetingen. Dat geldt zeker voor de doorsnee wandelaar, die wandelend in één van de bossen herten tegenkomt.

In het bos treffen we regelmatig krabplaatsen aan, vooral in oktober, wanneer de dieren bronstig zijn. De kans op een ontmoeting is dan ook het grootst, daar de beesten andere dingen aan de kop hebben. Voelen ze zich betrappt, dan stoot met name de hinde soms een vervaarlijk gebrul uit, dat de onervaren woudloper koude rillingen bezorgt.

Moet het Damhert voor het Ree wijken?

Sinds de zestiger jaren leven er ook Reeën op Walcheren. In Oranjezon zag ik de eerste in juni '65. De vraag is of beide diersoorten elkaar voor de poten zouden kunnen lopen. Sommige wildbiologen spreken van concurrentie, waarvan het Ree slachtoffer kan worden. Zo lezen wij in het boek "Dieren" van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer de volgende fraaie volzin: "Overwogen dient te worden om ook de laatste groep in het wild levende Damherten te elimineren. Daarna zou hun plaats op natuurlijke wijze door Reeën kunnen worden ingenomen".

Ik vind echter, dat onze eigen Walcherse damhertenpopulatie nog vele jaren de duinen en bossen van Noord-Walcheren mag bevolken. De Damherten vormen al vele jaren een fraaie stoffering van het landschap en betekenen mijns inziens een verrijking van de natuur, waarvan de mens een (onbescheiden) deel uitmaakt.

Richard Struijk is lid van de Werkgroep Midden-Zeeland van de Stichting Duinbehoud.